STOCKHOLMS UNIVERSITET
Statistiska institutionen
Jolanta Pielaszkiewicz

TENTAMEN I STATISTIKENS GRUNDER 2
2018-10-29

Skrivtid: 15.00-20.00
Godkända hjälpmedel: Miniräknare, språklexikon.
Tentamen består av fem uppgifter. För full poäng på en uppgift krävs tydliga, utförliga och väl motiverade lösningar.

Uppgift 1. (20 poäng) Det brukar att ta några minuter innan Nisse svarar på sms. Vi skriver ner väntetid till svaret. Resultat (i minuter): 10, 15, 22, 2, 4, 15, 28, 16.

a) Beräkna typvärde, median, urvalsmedelvärde, urvalsvarians.

b) Konstruera ett histogram med klassbredd 6 över väntetiderna.

c) Förklara begrepp:
- Centrala gränsvärdessatsen
- Signifikansnivå

d) Anta att väntetiden är normalfördelad med $\sigma = 9$ och att vi ska förkasta $H_0 : \mu = 10$ mot $H_A : \mu > 10$ om urvalsmedelvärdet är större än 15. Beräkna signifikansnivå för testet.

Uppgift 2. (20 poäng) Vi fick ett datamaterial angående betygsättning vid online och traditionell klass-undervisning. Två oberoende slumpmässiga grupper av 50 studenter (som vid slutet av terminen tilldelades en betyg i skala: A, B, C, D-E, F) ska analysera. Datamaterialet:

Undervisningsmetod	Betyg				
	A	B	C	D-E	F
Online	10	13	16	9	2
Traditionell	4	12	15	9	10

a) Hypotespröva om undervisningsmetod och betygsättning är oberoende av varandra på 2.5 % signifikansnivå. Kom ihåg att skriva H_0, H_1, teststorhet, slutsatser (med motivation).

b) Hypotespröva på $\alpha = 5\%$ om betygsfördelning vid online-undervisning följer:
P(Betyg=A)=0.14, P(Betyg=B)=0.16, P(Betyg=C)=0.26,
P(Betyg=D eller E)=0.32, P(Betyg=F)=0.12.

Uppgift 3. (20 poäng) En viss sorts konstfiberväv, som produceras i mycket stora mängder, genomgår en kemisk behandling för att få bättre hållfasthet. Två olika kemikalier provades på 9 stycker väv och draghållfastheten bestämdes. Resultat:

	mätningar av draghållfastheten				
KEM1	1.3	1.6	0.5	1.2	1.4
KEM2	2.2	2.4	0.4	2.2	

a) Anta normalfödelningen av de två stickproven med samma varians σ^2. Kan man visa att det finns någon signifikant skillnad när det gäller draghållfastheten mellan de två kemikalier? Svara med lämpligt test på $\alpha = 5\%$.

b) Ytterligare mätningar gjordes för den första av de studerade kemikalierna (KEM1). Urvalsmedelvärdet $\bar{x} = 1.3$ och urvalsvarians $s_1^2 = 0.2$ erhölls för urval av storlek 150. Histogram visar att datamaterialet inte är normalfördelad. Ange ett 99% kondifensintervall för draghållfasthetensmedelvärde vid kemisk behandling KEM1.

Uppgift 4. (20 poäng) Från ett företags försäljningsstatistik har följande uppgifter hämtats:

Plagg	Pris		*Kvantitet*	
	1993	1994	*1993*	*1994*
Blus	117	125	27	*33*
Skjorta	106	112	13	*16*
T-shirt	95	107	43	*64*

Basår=1993

a) Beräkna Laspeyers och Paasches index för prisutvecklingen från 1993 till 1994.

b) Använda Laspeyers index från a) för att svara fråga: Med hur många procent per halv år har prisnivån i genomsnitt stigit från år 1993 till 1994?

c) Företagsägare undrar om proportion av "rea produkter" inom försäljningen. En urvalsproportion på 25% (dvs. $p = 0.25$) erhölls för ett slumpmässigt urval av storlek 1000. Kan man visa att populationsproportion av "rea produkter" är mindre än 30%? Om möjligt använda p-värdet för att dra slutsatser. $\alpha = 5\%$.

OBS. Populationen av företagetsprodukter är mycket stor i jämförelse med urvalsstorlek.

Uppgift 5. (20 poäng) Vi förväntar oss att vår nya innovativa bilhantering påverkar nyttan man har från en bil (metoden är anpassad för Nissan, Volvo, BMW och Audi).

	Naturtillstånd			
	Nissan	Volvo	BMW	Audi
nya bilhantering	117	125	100	122
vanlig bilhantering	110	112	90	120

a) Vilken bilhanteringsmetod (den nya eller den vanliga) ska vi välja för att få den största nyttan enligt Maximax-kriteriet och vilken enligt Laplace-kriteriet?

b) Nu antar vi att:
- nyttan i tabellen ovan är normalfördelade
och att
- nyttan var bestämt vid den nya och den vanliga bilhanteringen för samma individ (från population av alla Nissan, Audi, BMW och Volvo bilar).
Hypotespröva om det finns en signifikant skillnad i nyttan mellan de två bilhanteringsmetoderna. Använda $\alpha = 1\%$.

Statistiska institutionen

Stockholms universitet

Rättningsblad

Datum: 29/10/18

Sal: Ugglevikssalen

Tenta: Statistikens grunder

Kurs: Statistikens grunder 2

ANONYMKOD: 0023-0HW

☒ Jag godkänner att min tenta får läggas ut anonymt på hemsidan som studentsvar.

OBS! SKRIV ÄVEN PÅ BAKSIDAN AV SKRIVBLADEN

Markera besvarade uppgifter med kryss

1	2	3	4	5	6	7	8	9	Antal inl. blad
X	X	X	X	X					4
Lär.ant. 20	19	20	20	19					

PG

POÄNG	BETYG	Lärarens sign.
98	A	YPrelaskra

SU, DEPARTMENT OF STATISTICS

Room: Vöglerkissalen Anonymous code: 0023-OHW Sheet number: 1

1. a. typvärde: 15 R /2p

2, 4, 10, 15, 15, 16, 22, 28

median: $\frac{15+15}{2} = \underline{15}$ /2p

urvalsmedelvärde: $\frac{2+4+10+15+15+16+22+28}{8} = \underline{14}$ /2p

urvalsvarians: $\frac{2^2+4^2+10^2+15^2+15^2+16^2+22^2+28^2-8\cdot 14^2}{7}$

$= \underline{75,14}$ /2p

b.)

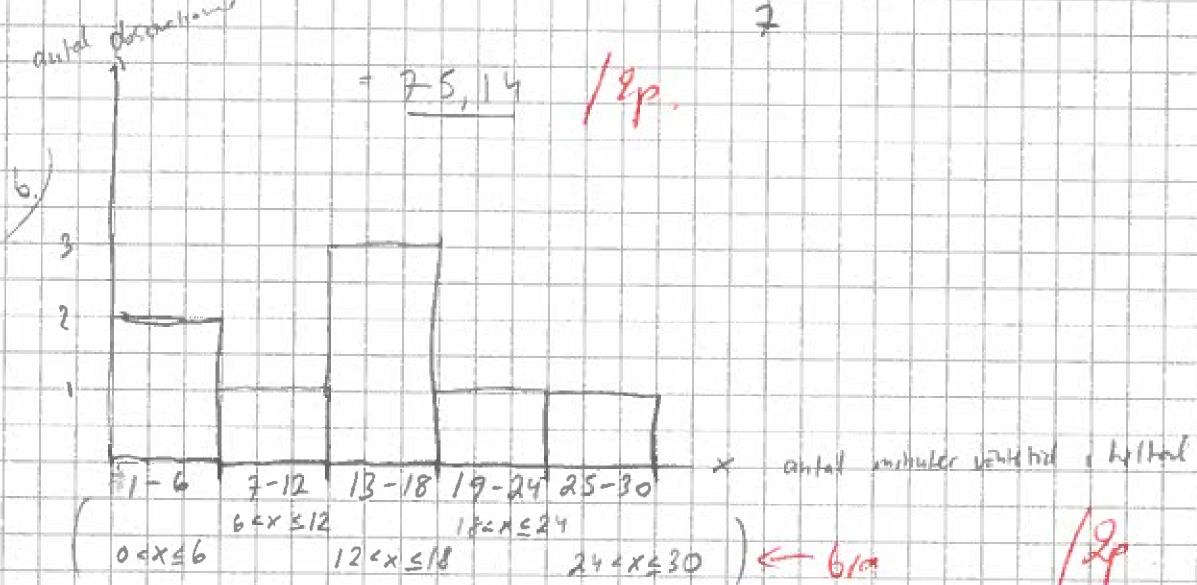

← bra /2p

c. CGS: Om urvalsstorleken är stor så kan samplingfördelningen av approximeras med normalfördelningen. Allmänt gäller vid $n > 30$:

$$n > 30 \begin{cases} \bar{X} \overset{approx}{\sim} N\left(\mu, \frac{\sigma^2}{n}\right) \\ Z = \frac{\bar{X}-\mu}{\sigma/\sqrt{n}} \sim N(0,1) \end{cases}$$

/3⁻

signifikansnivå = α = sannolikheten att nollhypotesen förkastas givet att den är sann. (T.ex. om $\alpha = 0{,}05$ så förkastas 5% av de mest extrema möjliga värdena i dess fördelning trots att H_0 är sann.)

/3

d. $H_0: \mu_0 = 10$

$H_A: \mu_A > 10$ } ensidigt test

X = väntetiden

om H_0: $X \sim N(10, 9^2)$.

Känd varians och normalfördelning:

$$Z = \frac{\bar{X} - \mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}$$

enl. text förkastas H_0 vid $\bar{x}_{obs} > 15$

$$P(\bar{X} > 15) = 1 - P(\bar{X} \le 15) =$$

$$1 - P\left(Z \le \frac{15 - 10}{9/\sqrt{8}}\right) = 1 - \phi(1,57) = 1 - 0,94179 \approx 0,0582$$

Svar: testets signifikansnivå är 0,0582 /4

2. a. Oberoende test:

H_0: Betyg & undervisningsmetod är oberoende av varandra

/1 H_A: — " — beroende av varandra.

obs. värden

	A	B	C	D-E	F	
Online	10	13	16	9	2	50
Tradit	4	12	15	9	10	50
	14	25	31	18	12	100

förväntade värden

	A	B	C	D-E	F	
	50/100·14 =	50/100·25 =	50/100·31 =	50/100·18 =	5/100·12 =	
Online	7	12,5	15,5	9	6	50
Tradition	7	12,5	15,5	9	6	50
	14	25	31	18	12	100

R /3

bra Obs alla förväntade värden är ≥ 5, således behövs ingen ihopslagning göras. Antal frihetsgrader = (antal rader − 1)·(antal kolumner − 1) $= 1 \times 4 = 4$

Förkasta H_0 om $\chi^2_{obs} > \chi^2_{0,025}(4) = 11,143$ R /2

$$\chi^2_{obs} = \frac{(10-7)^2}{7} + \frac{(13-12,5)^2}{12,5} + \frac{(16-15,5)^2}{15,5} + \frac{(9-9)^2}{9} + \frac{(2-6)^2}{6}$$

$$+ \frac{(4-7)^2}{7} + \frac{(12-12,5)^2}{12,5} + \frac{(15-15,5)^2}{15,5} + \frac{(9-9)^2}{9} + \frac{(10-6)^2}{6} = \text{forts.}$$

SU, DEPARTMENT OF STATISTICS

Room: Vegaluhssalen Anonymous code: 0023-OHW Sheet number: 2

$1,286 + 0,02 + 0,016 + 0 + 2,667 + 1,286 + 0,02 + 0,016 + 0 +$
$2,667 = 7,978$ /2

$7,978 < 11,143$ och vi kan således ej förkasta H_0 och vi drar därför slutsatsen att betyg och undervisningsmetod är oberoende av varandra vid $\alpha = 0,025$. /2

b. Goodness-of-fit-test

H_0: observerade betyg i onlinegruppen följer fördelningen $0,14 : 0,16 : 0,26 : 0,32 : 0,12$ /1

H_A: betygen i onlinegruppen följer ej ovan nämnd fördelning.

?

Förkasta H_0 om $\chi^2_{obs} > \chi^2_{0,05}(k-1-m) = \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$ /1

förväntade värden om H_0: (Obs alla är ≥ 5!)

	A	B	C	D-E	F	tot
	$0,14 \cdot 50 = 7$	$0,16 \cdot 50 = 8$	$0,26 \cdot 50 = 13$	$0,32 \cdot 50 = 16$	$0,12 \cdot 50 = 6$	50

/3

$$\chi^2_{obs} = \frac{(10-7)^2}{7} + \frac{(13-8)^2}{8} + \frac{(16-13)^2}{13} + \frac{(9-16)^2}{16} + \frac{(2-6)^2}{6}$$

$$= 1,286 + 5 + 0,692 + 3,063 + 2,667 = 12,708$$ /2

Svar: Förkasta H_0 på $\alpha = 0,05$, dvs de observerade betygen följer ej sannolikhetsfördelningen som beskrivs i uppgiften vid $\alpha = 0,05$. /2

3. a.

$H_0: \mu_X = \mu_Y$ (tvåsidigt test) μ_X = medelvärde för KEM1

/1 $H_1: \mu_X \neq \mu_Y$ μ_Y = " KEM2

Till uppg antas normalfördelning och samma σ^2 i båda populationerna.

/1
$$T = \frac{\bar{X} - \bar{Y}}{\sqrt{S_p^2\left(\frac{1}{n_x} + \frac{1}{n_y}\right)}} \quad \text{där} \quad S_p^2 = \frac{(n_x - 1) \cdot S_x^2 + (n_y - 1) S_y^2}{n_x + n_y - 2}$$

förkasta H_0 vid $|t_{obs}| > t_{\frac{0,05}{2}}(7) = 2,365$ /2

$$\bar{x} = \frac{1,3 + 1,6 + 0,5 + 1,2 + 1,4}{5} = \frac{6}{5} = 1,2$$ /1

$$S_x^2 = \frac{1,3^2 + 1,6^2 + 0,5^2 + 1,2^2 + 1,4^2 - 5 \cdot 1,2^2}{4} = 0,175$$ /1

$$\bar{y} = \frac{2,2 + 2,4 + 0,4 + 2,2}{4} = 1,8$$ /1

$$S_y^2 = \frac{2,2^2 + 2,4^2 + 0,4^2 + 2,2^2 - 4 \cdot 1,8^2}{3} = 0,88$$ /1

$$S_p^2 = \frac{4 \cdot 0,175 + 3 \cdot 0,88}{7} = 0,4771$$ /2

$$t_{obs} = \frac{1,2 - 1,8}{\sqrt{0,4771 \cdot \left(\frac{1}{5} + \frac{1}{4}\right)}} = -1,295$$ /1

Svar: Vi kan ej förkasta H_0 på $\alpha = 0,05$, dvs det finns inte statistiskt signifikanta belägg för att det finns en skillnad i draghållfasthet mellan Kem1 & Kem2 vid $\alpha = 0,05$.

/2

SU, DEPARTMENT OF STATISTICS

Room: Ugglevikssalen **Anonymous code:** 0023-OHW **Sheet number:** 3

b. Enl. CGS kan vi approximera med normalfördelningen vid stort n (ex x = 150 som i detta exempel)

$$\bar{x} \pm z_{\frac{\alpha}{2}} \cdot \frac{s}{\sqrt{n}}$$

$$1,3 \pm 2,5758 \cdot \sqrt{\frac{0,2}{150}}$$

ok

$$1,3 \pm 0,094$$

$$1,3 \; [1,206 \; ; 1,394]$$

/7

4. a. $$L_{1997}^{1993} = \frac{125 \cdot 27 + 112 \times 13 + 107 \times 45}{117 \cdot 27 + 106 \cdot 13 + 95 \cdot 45} \cdot 100$$

$$= \frac{9646}{8812} \cdot 100 \approx 109,46$$

/4

$$P_{1997}^{1993} = \frac{125 \cdot 33 + 112 \cdot 16 + 107 \cdot 64}{117 \cdot 33 + 106 \cdot 16 + 95 \cdot 64} \cdot 100$$

$$= \frac{12\,765}{11\,637} \cdot 100 \approx 109,69$$

/4

Svar: + 9,46 % (Laspeyres) resp + 9,69 % (Paasches).

b.

$$100 \cdot x^2 = 109,46$$

$$x = \sqrt{\frac{109,46}{100}} \approx 1,0462$$

Svar: Ökning med ca 4,62 % per halvår.

/4

c. $H_0: \pi_0 = 0,3$ } enkelsidigt $\alpha = 0,05$

/1.5 $H_A: \pi_0 < 0,3$

/1 $np = 0,3 \cdot 1000 = 300 > 5$ normalfördelningsapprox. ok!

$n(1-p) = 0,7 \cdot 1000 = 700 > 5$

$p \overset{approx}{\sim} N(\pi_0, \sigma^2)$

om H_0: $Z = \dfrac{p - \pi_0}{\sqrt{\dfrac{\pi_0(1-\pi_0)}{n}}}$ förkasta H_0 om $Z_{obs} < -1,6449$

om H_0:

$Z = \dfrac{0,25 - 0,3}{\sqrt{\dfrac{0,3 \cdot 0,7}{1000}}} = -3,45$ → således förkasta H_0!

/2

Vårat p-värde är $P(P \leq 0,25) = P(Z \leq -3,45) = \phi(-3,45)$

$= 1 - \phi(3,45) = 1 - 0,99972 = 0,00028$ /2

Svar: Man kan dra slutsatsen att andelen kaprodukter är mindre än 30% vid signifikansnivå 5%. Det är först vid orimligt låga signifikansnivåer (under 0,028%) som man ej kan förkasta H_0. /1.5

SU, DEPARTMENT OF STATISTICS

Room: Ynglingasalen. Anonymous code: (T)23-0HW Sheet number: 4

Beslut under osäkerhet.

S.E.	S_1	S_2	S_3	S_4	Maximax nytta	LaPlace
A_1	117	125	100	122	125	116
A_2	110	112	90	120	120	108

förväntad nytta enl Laplace: $A_1 = \frac{117 + 125 + 100 + 122}{4} = 116$ R

$A_2 = \frac{110 + 112 + 90 + 120}{4} = 108$ R

Svar: enl. både Maximax- & LaPlace kriterierna bör man välja A_1 (ny tillverkning).

/10

5.

relaterade urval

$H_0: \bar{D} = 0$ dvs det finns ingen skillnad i nytta mellan tillverk.

$H_A: \bar{D} \neq 0$ dvs det finns en skillnad i nytta.

dubbelsidigt test

$$T = \frac{\bar{D}}{S_D / \sqrt{n}}$$

Förkasta H_0 om $|t_{obs}| > t_{\frac{0.01}{2}}(3) = 5{,}841$ R

$$\bar{D} = \frac{(117-110)+(125-112)+(100-90)+(122-120)}{4} = \frac{7+13+10+2}{4}$$

R $= 8$

$$S_D^2 = \frac{(7-8)^2+(13-8)^2+(10-8)^2+(2-8)^2}{3} = \frac{1^2+5^2+2^2+6^2}{3}$$

R $= 22$

$t_{obs} = \dfrac{8}{\sqrt{22/4}} = 3{,}411$ R

Kan förkasta ej H_0 på $\alpha = 0{,}01$, på denna signifikansnivå
R kan man ej ~~x~~ [illegible] signifikanta skillnader i
vikten mellan hög eller vanlig behandling.

/9